20 במאי 2026

סיכום כנס: AI וביטחון לאומי - מי באמת שולט?[1]

כנס במסגרת התכנית לביטחון לאומי ב-Chatham House - 20 באפריל 2026[2]

משתתפים:

הגנרל סר ריצ'רד בארונס - יועץ בכיר בתכנית לביטחון בינלאומי ב-Chatham House; לשעבר מפקד הפיקוד האסטרטגי בכוחות המזוינים של בריטניה

ג'ון תורנהיל - עורך החדשנות, ה-Financial Times

קטיה בגו - עמיתת מחקר בכירה בתכנית אירופה ב-Chatham House

ד"ר יסמין עפינה - חוקרת ביטחון וטכנולוגיה תכנית ה- United Nations Institute for Disarmament Research.

הוובינר עסק בשאלה יסודית בעידן הבינה המלאכותית: מי מחזיק בפועל בכוח האסטרטגי – מדינות או החברות הפרטיות שמפתחות את הטכנולוגיה. מהדיון עלתה תמונה של שינוי מבני עמוק, שבו השליטה אינה נקבעת עוד רק באמצעות ריבונות, חוק או כוח צבאי מסורתי, אלא באמצעות גישה לטכנולוגיה, שליטה במודלים, בתשתיות מחשוב וביכולות הפצה. במובן זה, מוקד הכוח עובר בהדרגה מן המדינה אל גופי טכנולוגיה פרטיים.

אחת התובנות המרכזיות שעלו היא כי הבינה המלאכותית כבר אינה טכנולוגיה עתידית, אלא מרכיב מבצעי פעיל. AI משולבת כיום בתהליכי מודיעין, פיקוד ושליטה, ניתוח מידע, תכנון מבצעי ואף תקיפה. עם זאת, כפי שהדגיש הגנרל בארונס הטכנולוגיה אינה משנה את טבע המלחמה עצמו, אלא בעיקר את עוצמתה, קצבה והיקף המידע המעורב בה. השינוי המרכזי לטענתו הוא במהירות קבלת ההחלטות ובקושי הגובר של בני אדם לשמור על שליטה ושיקול דעת בתוך סביבה רוויית מידע ואוטומציה.

בהקשר זה הוא אף הציג את חזון ה- "Digital Kill Web" – רשת מבצעית רחבה המחברת

---

[1] https://www.youtube.com/watch?v=t8mtZvPybWg ; הסיכום נערך על ידי שי יגר-גרנות, עוזר המחקר במכון.

[2] Chatham House - מכון מחקר (Think Tank) בריטי היושב בלונדון ועוסק במחקר, ניתוח וקידום פתרונות לאתגרים גלובליים, מדיניות חוץ וגיאופוליטיקה.

חיישנים, מערכות עיבוד, פלטפורמות מאוישות ובלתי מאוישות ויכולות תקיפה למערכת אחת הנשלטת במידה רבה באמצעות AI. במסגרת זו, הבינה המלאכותית אינה משמשת רק להפעלת מערכות בודדות, אלא בעיקר ברמות הגבוהות של פיקוד ושליטה: הבנת תמונת המצב, תעדוף מטרות, תיאום בין מערכות וקבלת החלטות מבצעיות בזמן אמת. לדבריו, מודלים כאלה כבר מתחילים להופיע בזירות לחימה עכשוויות, בהן מה שהתרחש ב"זעם אפי"-"שאגת הארי", כשרואים שילוב בין מערכות אוטונומיות, כוחות מאוישים ויכולות חישה ועיבוד מתקדמות.

לצד זאת, הדיון עסק גם בסיכונים הטמונים בהתפתחות זו. אחת הסוגיות המרכזיות הייתה התרחבות השימוש במערכות אוטונומיות קטלניות הפועלות ללא אדם "בלולאה". החשש המרכזי אם כן איננו רק טכנולוגי אלא מערכתי – מצב שבו מערכות AI יריבות פועלות ומקבלות החלטות בקצב מהיר מכדי שבני אדם יוכלו להבין, לפקח או להתערב בו. בתוך כך עלתה הדילמה שבין יעילות ומהירות לבין שליטה אנושית: האם להאיץ תהליכים באמצעות אוטומציה, גם במחיר של צמצום מעורבות אנושית, או לשמר בקרה אנושית מלאה במחיר של האטה תפעולית.

חלק משמעותי מהדיון התמקד במעבר הכוח ההדרגתי מן המדינה אל החברות הפרטיות שמפתחות את הטכנולוגיה. נטען כי חברות AI מחזיקות כיום ביכולות שבעבר היו שמורות כמעט בלעדית למדינות, ולעיתים אף קובעות בפועל אילו שימושים יתאפשרו ואילו יוגבלו. כך, חברות מסוימות מבקשות להציב גבולות לשימוש בטכנולוגיה שלהן – למשל מחשש למעקב המוני, פיתוח נשק אוטונומי או שימושים בתחום הטרור הביולוגי[3] – בעוד שממשלות וצבאות מעוניינים בגישה רחבה וגמישה יותר ליכולות הללו. מצב זה מעלה שאלות עקרוניות בנוגע לאחריות, לגיטימיות וריבונות, ואף מעורר דיון בשאלה האם חברות פרטיות מחזיקות בפועל במעין "מונופול על כוח" מסוג חדש. בהקשר זה התייחסו תורנהיל ובגו לדוגמה של

---

[3] Bioterrorism - הכוונה לשימוש מכוון בסוכנים ביולוגיים או רעלנים במטרה להזיק או להרוג בני אדם, חיות או צמחים. ר׳ בהקשר זה https://www.interpol.int/en/Crimes/Terrorism/Bioterrorism#:~:text=%22Bioterrorism%20refers%20to%20the%20intentional,incident%20pre%2Dplanning%20and%20response

אנתרופיק ובפרט לגרסת מיתוס של קלוד.[4]

בהמשך נדונה גם שאלת המתח בין בטיחות לחדשנות. תורנהיל טען כי מדינות המעוניינות לקדם גישה של "בטיחות תחילה" ניצבות בפני קושי ממשי בסביבה תחרותית ואגרסיבית. כדי להשפיע על השיח ועל השוק, עליהן להישאר בחזית הפיתוח הטכנולוגי, אך עצם התחרות מול מדינות וחברות אחרות מקשה על שמירה לאורך זמן על מגבלות מחמירות ועל זהירות רגולטורית.

מן הזווית הגיאופוליטית, הדיון הדגיש את הפער הגדל בין ארצות הברית לבין יתר העולם בתחום ה-AI. ארצות הברית נתפסת כמובילה בפער ניכר, בעיקר בשל ריכוז ההון, כוח המחשוב, כוח האדם והחברות המובילות בעמק הסיליקון. לעומת זאת, מדינות אחרות – ובפרט באירופה – ניצבות בפני דילמה אסטרטגית: האם להשקיע בפיתוח יכולות עצמאיות גם במחיר של פיגור טכנולוגי, או להסתמך על טכנולוגיות אמריקניות מתקדמות במחיר של תלות גוברת. נטען כי תלות זו אינה רק כלכלית אלא גם פוליטית וביטחונית, שכן גישה לטכנולוגיה עשויה להפוך לכלי לחץ מדיני.

בהקשר זה העלתה בגו כי אפשרי שמדינות אירופיות ינסו למצב עצמן כחלופה "אמינה" בתחום ה-AI – לא בהכרח באמצעות המודלים המתקדמים ביותר, אלא באמצעות יצירת מערכות הנשענות על רגולציה, שקיפות, אמון ושלטון חוק. לפי תפיסה זו, היתרון האירופי האפשרי אינו בהכרח בפריצת דרך טכנולוגית, אלא בהצעת מודל יציב ואחראי יותר לניהול טכנולוגיה.

הדיון עסק גם בקושי של מדינות רבות, בעיקר במדינות הדרום הגלובלי, להתמודד עם המציאות החדשה. עפינה טענה כי מדינות רבות פועלות כצרכניות של טכנולוגיה שאינן מפתחות בעצמן, ולעיתים חסרות גם את כוח האדם, המומחיות והתשתיות הנדרשות כדי

---

[4] העימות בין הממשל האמריקני לאתנרופיק החל בפברואר 2026 כאשר האחרונה סירבה להעניק לפנטגון גישה בלתי מוגבלת למודלים של "קלוד" אם ישתמשו בהם ל"מעקב פנימי מאסיבי" או ל"נשק אוטונומי לחלוטין". ר' https://www.calcalist.co.il/calcalistech/article/hjlnur000bl ; קלוד מיתוס היא גרסה מתקדמת במיוחד שנכון לאפריל 2026 קיבלו אליה גישה רק 40 חברות נוכח חוזקה המשמעותי. ר' https://www.calcalist.co.il/calcalistech/article/h1jb5jbnbl

להבין, לפקח או לתחזק מערכות AI מתקדמות. כתוצאה מכך, הן מתקשות להשפיע על כללי המשחק הבינלאומיים ועלולות למצוא את עצמן תלויות באופן עמוק במדינות ובחברות המחזיקות בטכנולוגיה.

בהיבט הבינלאומי הרחב יותר עפינה את הדגישה את היעדרה של מסגרת ממשל גלובלית אפקטיבית, נכון להיום, לניהול השימוש הצבאי ב-AI. אמנם קיימות יוזמות בינלאומיות ושיח גובר סביב "שימוש אחראי" בבינה מלאכותית בממד הצבאי, אך הפערים בין מדינות – הן ביכולות והן בתפיסות – מקשים על יצירת סטנדרטים אחידים. בנוסף, מתקיימים לעיתים פערי הבנה ותקשורת בין מדינות לבין חברות הטכנולוגיה עצמן: חברות אינן תמיד מודעות להשלכות הרגולטוריות והביטחוניות של המוצרים שלהן, בעוד שמדינות חוששות להסתמך באופן עיוור על טכנולוגיות שאינן שקופות עבורן.

נושא מרכזי נוסף שביקשה להעלות עפינה הוא ההסתגלות של צבאות ומערכות ביטחון לשינוי הטכנולוגי. היא טענה בהקשר זה שה-AI דורש שינויים לא רק ברמת האמצעים הטכנולוגיים, אלא גם במבנה הארגוני, בדוקטרינות, בנהלי הרכש, בהכשרת כוח האדם ובתרבות הארגונית. לשיטתה, קצב ההסתגלות הנוכחי של צבאות רבים עדיין איטי ביחס לקצב ההתפתחות של הטכנולוגיה.

הווביגר עסק גם בשימושים אפשריים של AI במודיעין כלכלי ובאכיפת סנקציות, במיוחד בהקשרים של רוסיה ואוקראינה. נטען כי AI יכולה לשפר משמעותית את היכולת לנתח כמויות עצומות של מידע, לזהות דפוסים ולמפות רשתות פיננסיות מורכבות. עם זאת, הודגש כי מדובר בחלק ממערכה רחבה יותר של לוחמה רב-ממדית, שבה כלים כלכליים, מידעיים וטכנולוגיים משתלבים יחד כחלק ממאמץ אסטרטגי כולל.

לבסוף, נדונו ההשלכות האתיות של השימוש ב-AI בלחימה. בהקשר זה בארונס הציע כי אין בהכרח צורך ביצירת מערכת אתית חדשה לחלוטין, אלא בהתאמת עקרונות קיימים – למשל דיני הלחימה – למציאות הטכנולוגית החדשה. עם זאת, הוא גם הביע חששו מפני מצב שבו יכולות AI יעצימו את האלימות, יקדמו קבלת החלטות מהירה מדי ויעודדו התמקדות

בהישגים טקטיים מיידיים על חשבון חשיבה אסטרטגית רחבה ושיקולים אנושיים. בתוך כך הודגש כי בעוד שהיכולת להפעיל כוח נעשית קלה, מהירה ונגישה יותר, ההכרעה מתי לעצור נותרת בידי בני האדם – וזו אחת השאלות המדאיגות ביותר בעידן ה-AI.